

УДК 343.131.5

Ю. О. Гурджі

*доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
(Міжнародний гуманітарний університет)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ОСОБИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І МЕТОДОЛОГІЇ

Режим правової захищеності особи в сфері кримінального правосуддя – одна з найважливіших цілей галузевого процесуально-правового регулювання. Його створення і укріплення передбачає систему засобів, які б забезпечували правозахисну діяльність правозастосовувача в кримінальному судочинстві, формування і реалізацію активної правової позиції учасників процесу. Ці засоби повинні забезпечувати і правову захищеність кримінально-процесуального простору в цілому, точніше, – його соціальне призначення, яке розглядається в контексті концепції конфліктного призначення права [1, с. 149].

Значний вклад в розробку проблем правового становища особи в кримінальному судочинстві внесли відомі українські вчені С. А. Альперт, М. І. Бажанов, Л. О. Богословська, В. Д. Бринцев, Т. В. Варфоломеєва, Ю. М. Грошевий, В. С. Зеленецький, В. І. Маринів, І. Є. Марочкін, М. М. Міхєєнко, В. Т. Нор, П. М. Рабінович та інші. Разом з тим, необхідно відмітити, що питання формування режиму правової захищеності особи в кримінальному процесі розглядалися, головним чином, в аспекті окремих кримінально-процесуальних інститутів, конкретних галузевих наукових проблем. В роботах нерідко містяться дискусійні положення,

висловлюються гострі полемічні тези, що, зрештою, відображається на системності реформування законодавства, комплексності оновлення теорії кримінально-процесуального права. Необхідність звернутися до даної проблематики викликана і досить стійкою тенденцією у вітчизняній кримінально-процесуальній науці, сутність якої полягає в тому, щоб змінити риси всього кримінального судочинства, перетворивши його із засобу досягнення державних інтересів в інструмент улагодження соціально-правового конфлікту, оновити т.зв. соціальну сутність кримінального правосуддя.

Репресивно-пошукові риси кримінального правосуддя, які долаються національним законодавцем, змінюються якостями змагальності судочинства. Процедура досягнення окремих кримінально-процесуальних цілей набуває характеру діалогічності (скорочений процес в стадії судового розгляду). Закономірний наслідок цих процесів – динаміка галузевих юридичних засобів. Їх розвиток проходить в рамках системних трансформаційних процесів в українській державі, на фоні оновлення наукового і професійного правоусвідомлення. Вирішення завдань науково-практичного характеру, що виникають, передбачає одночасну роботу в напрямі методологічного забезпечення галузевих досліджень з правозахисної проблематики і, з іншої сторони, – підвищену увагу до неюридичних засобів, механізмів, які виступають повноправними засобами досягнення цілей правового характеру. Результат подібного синтезу пізнавальних задач – комплексний міждисциплінарний підхід до вивчення засобів, які забезпечують правову захищеність особи в традиційному вигляді правозастосовчого процесу – кримінальному судочинстві.

Важлива роль в галузевому процесуально-правовому захисті особи відводиться діяльності публічної влади, практика якої охоплюється поняттями правового захисту, правової охорони, правового забезпечення

прав і законних інтересів особи. Особлива увага приділяється державно-юридичному захисту прав особи. Розглядаючи соціальну природу правоохоронної діяльності, В. Г. Фатхутдінов відмічає, що стан соціальної санкціонованості цієї діяльності зберігається до тих пір, поки в ній втілюється загально-соціальна воля, яка, будучи закріпленою в об'єктивному праві, надає цій діяльності статус правової (законної). Гарантом режиму соціальної співвідносності виступає конкретний соціальний агент – правоохоронець (працівник правоохоронних органів), який діє в межах, визначених посадовою компетенцією. Тому будь-яке свавільно ініційоване подолання цих меж такими суб'єктами перетворює правоохоронну діяльність в протиправну, соціально шкідливу. Суть такої зміни режиму – в порушенні, за словами В. Г. Фатхутдінова, ідеї права. Виступаючи в якості дуже складного, структурованого та суперечливого соціального феномену, правоохоронна діяльність зумовлена конкретно-історичними обставинами, відображаючи своєю практикою всі проблеми і протиріччя даного соціального співтовариства [2, с. 69]. Поза цими факторами науковий пошук і аналіз правоохоронної, правозабезпечуючої проблематики не є продуктивним, а часто спекулятивний. Спектр подібних обставин, які формують проблемний фон правоохоронної діяльності, представлений сферами політики, ідеології, правової політики, економіки, менталітету.

Правоохоронна діяльність як вид соціально-правової практики виступає джерелом формування режиму правової захищеності. Поняття *правова захищеність* розглядається теорією права в контексті порівняння з поняттям *захист прав* людини. Спираючись на уявлення *правової захищеності* як стану гарантованості правового статусу, як результату захисту прав, способу реалізації статусу особи, О. І. Наливайко приходять до наступного: обидва поняття, тобто *правова захищеність* і *захист прав* людини, представляють собою самостійні правові явища, де *правова*

захищеність є і результатом захисту прав, і одночасно мірою і ступенем його (захисту) ефективності. В залежності від рівнів захищеності можна говорити про ефективність наявної системи захисту прав людини. В той же час обидва поняття відображають певну послідовність. Відзначається, що захищеність є поняттям, похідним від поняття *захист прав*, оскільки "без захисту не було б і захищеності, так як остання існує завдяки самому процесу захисту, ініціює його і є кінцевою метою. З іншого боку, захист з'являється там і тоді, де і коли виникає потреба в захищеності, що на практиці приводить до проблем в розмежуванні цих категорій" [3, с. 24].

Сам режим правової захищеності виступає мінімальною але обов'язковою умовою більш масштабного правового стану, яке іменується юридичною безпекою [4, с. 77]. Юридична безпека – особливий різновид соціальної безпеки – розглядається як "стан правової захищеності (за безпечності, гарантованості) життєво важливих інтересів суб'єктів права в зв'язку з вступом їх в сферу правових відносин, здатність юридичними засобами протистояти загрозам об'єктивного або суб'єктивного характеру" [4, с.76]. Важливо тут те, що мова йде не стільки про захищеність інтересів, скільки про захищеність простору, в якому ці інтереси реалізуються. Прийнятним рівень правової захищеності багато в чому визначається ефективністю системи юридичних засобів, які утворюють механізм забезпечення юридичної безпеки. Зокрема А. А. Фомін виділяє: заходи юридичного захисту матеріально-правового і процесуально-правового характеру; заходи самозахисту; юридичну відповідальність; правову охорону; заходи прискікання; правову недоторканість; правові обмеження; ефективність діяльності правотворчих органів та інше [4, с. 78].

У вивченні проблематики режиму правової захищеності особи в Україні важливе значення відводиться питанню забезпечення доступності права. Відзначається, що цілі, які досягаються в процесі вирішення цієї

задачі, забезпечуються досягненням необхідного рівня законодавства, функціонуванням каналів інформування населення про діюче законодавство і високим рівнем правової культури особи в суспільстві. І. М. Жаровська виділяє основні правові механізми забезпечення доступності права: перший – забезпечення ефективних механізмів правової інформованості особи; другий – практична реалізація принципу "незнання закону не звільняє від юридичної відповідальності"; третій – транспарентність парламентських процедур; четвертий – підсилення гарантій забезпечення гласності в діяльності органів державної влади; п'ятий – підсилення ролі юридичної техніки як способу підвищення ефективності текстів нормативно-правових актів; шостий – удосконалення процедур оголошення нормативно-правових актів; сьомий – забезпечення ефективних механізмів доступу до правосуддя [5, с. 182].

Методологічне забезпечення досліджень проблематики правової захищеності особи в сфері кримінального правосуддя передбачає розвиток понятійного апарату в теорії кримінально-процесуального права. В найновіших вітчизняних дослідженнях питань юридичного забезпечення правового захисту особи звертається увага на необхідність оновлення понятійно-категоріального апарату, який дозволяє освоювати динаміку правозахисної реальності в сучасній Україні. Важлива роль відводиться тут поняттю юридичних засобів. В найновіших дослідженнях загальноправового характеру підкреслюється (Т. І. Пашук) євроінтеграційна природа підсилення уваги до юридичних засобів в правознавстві. Причини, на думку Т. І. Пашука, наступні: по-перше, в рамках правової системи Ради Європи діє специфічний міжнародний правовий інструментарій, гарантуючий права людини, в тому числі і право на ефективний спосіб захисту; по-друге, міжнародне право прав людини (на європейському правовому просторі) відводить особливу роль ефективним юридичним засобам відновлення порушеного права; по-третє,

національне право України повинно бути інструментом її соціально-економічної інтеграції в Європу [6, с. 11]. Таким чином, оновлений зміст поняття юридичних засобів повинен формуватися з урахуванням сучасного розуміння його змісту і обсягу.

Із всього розмаїття правових засобів особливу увагу заслуговує той спектр юридичних засобів, призначення яких – забезпечення правової захищеності особи. Процес формування в Україні правової державності виводить тут на перший план задачу загальнотеоретичної розробки умов ефективності юридичних правозахисних засобів. Логіка розвитку даної тематики виводить на питання ефективності тієї групи юридичних засобів, які відображають істинний рівень правової захищеності особи в конкретній державі, об'єктують якість і дієвість відповідних норм матеріального права. Подібна індикативна риса набуває особливої значимості в зв'язку з проблематикою правової захищеності особи, залученої в ту форму правозастосовчого процесу, яка більш всього насичена державним примусом, обмеженням основних прав і свобод. В теорії кримінально-процесуального права підкреслюється, що "політична, економічна, історична, культурна обумовленість кримінально-процесуальної форми відображає і визначає становище особи в державно організованому суспільстві, ступінь індивідуальної свободи" [7, с. 113]. В центрі уваги тут – юридичні засоби процесуально-правового захисту прав особи. Розчиненість цих засобів в розмаїтті правових явищ, велика кількість класифікаційних основ передбачає, передусім, самостійну проробку проблематики на рівні загальноправової процесуальної теорії. В науці кримінально-процесуального права, зокрема, поняття засобів також вельми ємким і, як підкреслює П. С. Елькінд [8, с. 60-61], юридичні засоби, які знаходяться в прямій залежності від особливостей предмету кримінально-процесуального регулювання, виступають компонентом галузевого методу правового регулювання. Така взаємозалежність на рівні

галузі права визначає характер зв'язків між предметом, процесуальними засобами і методом правового регулювання і на рівні механізму правового захисту особи в кримінальному судочинстві, який, поряд з іншими засобами, і формує режим правової захищеності. У П. С. Елькінд засоби досягнення цілей кримінально-процесуального регулювання розмежовуються на: загальні (економічні, політичні, ідеологічні) і спеціальні (власне юридичні); які використовуються в правотворчій і правозастосувальній діяльності; загальноправові і власне кримінально-процесуальні; які здійснюються компетентними органами держави і іншими суб'єктами кримінально-процесуальних прав і обов'язків; типові для всіх або майже всіх стадій кримінального процесу, для кримінального судочинства в цілому і ті, що використовуються тільки в деяких стадіях кримінального процесу [8, с. 68].

Інструментальна функція покладається теорією права на правоусвідомлення, яке розглядається як повноцінний юридичний засіб правового регулювання суб'єктивного характеру. Тут також виділяються засоби-інструменти і засоби-дії [6, с. 26]. В числі перших – юридичні поняття, які, будучи закріпленими в законодавстві або сформульованими в правових доктринах, утворюють тканину наукового і професійного правоусвідомлення і служать ідеальними юридичними засобами-інструментами. До інших відносять специфічний тип мислення, актуалізований у відповідній галузі юридичної практики. Крім того, досягнення численних правозахисних цілей в кримінальному судочинстві здійснюється за допомогою таких груп засобів, як: засоби, що забезпечують дію судочинства, процесуальної форми в цілому в якості правозахисного механізму, соціально прийнятного способу вирішення кримінально-правового конфлікту між особою і державою; засоби, які забезпечують дію механізму правового захисту як однієї з основних задач судочинства; засоби, які забезпечують дію механізму захисту як однієї з

основних процесуальних функцій.

У формуванні режиму правової захищеності особливе місце займає метод правового регулювання, який, будучи обумовленим цілями і об'єктом впливу, "відновлюється" з процесуально-правових засобів, які передбачено в кримінально-процесуальному законодавстві. В умовах реформування галузевого законодавства це зобов'язує перенести акцент із засобів правового захисту на метод правового регулювання правозахисних відносин, точніше, – на цілі правового захисту особи. Увагу до методу і цілей викликано неоднорідністю цих правових явищ. Уже в діючому кримінально-процесуальному законодавстві здавалося б однопорядкові правозахисні інститути (представництва, професійного захисту) відрізняються методом правового регулювання. Йдеться, зокрема, про захист інтересів приватних осіб, які виступають на сторонах обвинувачення і захисту, а саме – про забезпечення цих суб'єктів професійною правовою допомогою на паритетних началах.

Вирішальним фактором в процесі оновлення законодавства в цілому і впровадження правозахисних новацій, зокрема, є не тільки стрімкий розвиток об'єкта правового захисту, але й принципово інший підхід науки кримінально-процесуального права до методу правового регулювання. Монолітність публічного методу відступає і поступово в науковому правоусвідомленні і правоусвідомленні законодавця стійка увага звертається на диспозитивність, яка розглядається не як виняток в кримінальному процесі, а як самостійний, процесуально ефективний, продуктивний метод процесуально-правового регулювання правозахисних відносин. Продуктивність визначається діалогічністю обох методів, їх автономністю, з однієї сторони, і співпрацею – з іншої. Взаємодія цих способів організації процесуально-правового інструментарію в кримінально-процесуальному праві повинно бути орієнтовано, головним чином, на створення і підтримання режиму правової захищеності,

формування стійкого процесуально-правового поля, на якому процесуальні фігури-гравці сприймалися б державою і один одним як ефективні користувачі, які здатні ініціювати і багато в чому визначати рух з урегулювання кримінально-правового конфлікту. Зрозуміло, пошук нових форм і інструментів повин проводитися в загальному контексті судово-правової реформи, а в цілому – з урахуванням напрямку розвитку українського суспільства. Маються на увазі постіндустріальні прагнення України. Як відзначають російські колеги, "постіндустріальному суспільству XXI сторіччя потрібний постзмагальний судовий процес", який, будучи звільнений від конфліктності, "вище за все цінує істину, права людини і індивідуальну справедливість" [9, с. 221].

В кримінально-процесуальній науці вже запропоновано бачення оновленої системи кримінального судочинства, яка відображає перспективи формування постіндустріального суспільства. Мова іде про так званий постзмагальний (публічно-змагальний) кримінальний процес, який об'єднує в собі публічність, змагальність і який долає конфронтаційність сторін. Основні позиції цієї концепції, основаної на "арбітральному" (змагальному) методі кримінально-процесуального регулювання, зводяться до наступного: по-перше, соціологічно публічно-змагальний режим адекватний суспільству постіндустріального (відкритого, інформаційного) типу, яке перебуває в стадії становлення і де публічні цілі досягаються не за рахунок перерозподілу ресурсів на користь наділених владою суб'єктів, які діють в процесі *ex officio* і екстенсивного розвитку пасивних процесуальних гарантій учасників судочинства, а через стимулювання соціально значимих інтересів усіх індивідів, надання їм максимальних можливостей для реалізації свого потенціалу, активної процесуальної позиції в справі. По-друге, концепція процесуального рівноправ'я, основана на паритеті пасивних процесуальних гарантій такого рівноправ'я, замінюється ідеєю функціональної рівності на началах

активності, коли рівними стають не права, а процесуальні функції, які виконуються. По-третє, в концепції постзмагального кримінального процесу публічність долає своє *ex officio*, яке акумулюється в державних інтересах, що часто набувають характеру корпоративності інтересів політ-економічної еліти, і стають діяльністю на началах суспільного служіння або громадянськості. Постзмагальна публічність визначається вже як громадянськість процесу, а публічно-змагальна процедура в цілому розглядається як юридична форма суспільного дискурсу з метою вирішення питання про кримінальну відповідальність. По-четверте, постзмагальний процес відрізняє активність суду, який вже не ототожнюється з державою, але виступає як орган публічного дискурсу. Зміст судової активності в межах концепції публічної змагальності – реалізація повноважень із судового контролю на досудовому розслідуванні, виявлення істини в судовому розгляді, інші судові дії, що виконуються з метою перевірки дотримання конституційних прав учасників процесу. Природа суддівської активності, що розуміється в такому аспекті, міститься в громадянськості постзмагального процесу, тобто, в захисті прав і законних інтересів громадян, які приймають участь в кримінальному судочинстві. Подібне тлумачення сутності і задач суддівської активності передбачає, на думку А. В. Смірнова, "що суд проявляє активність при захисті прав обвинуваченого громадянина на свободу, особисту недоторканість, право не бути необґрунтовано і несправедливо засудженим і т. д. В тій же мірі це стосується і захисту законних інтересів потерпілого, приватного обвинувача, цивільного позивача, цивільного відповідача та інше". П'яте – в постзмагальному процесі велика роль активності сторін, зокрема мова іде про достатню нормативну забезпеченість процесуальної самодіяльності сторони захисту (особливо – в процесі доказування, де розширення прав захисту вимагає, на думку А. В. Смірнова, перегляду її ролі в кримінальному процесі, зміни

статусу захисника з представника обвинуваченого на його правозаступника), а також потерпілого і цивільного позивача. Таким чином, суть постзмагального процесу зводиться до таких характеристик, як: громадянськість, дискурс, нонкомбатантність, активність, суворий розподіл функцій і рівність можливостей учасників [9, с. 48–56]. Подібне бачення концептів структури процесу постіндустріального суспільства, запропоноване А. В. Смірновим, досить співвідносне з ідеєю комунікативної природи процесуального права в цілому, його діалогічністю, придатністю до вирішення правових конфліктів, досягненню цілей системи кримінальної юстиції.

Формування концепції кримінального судочинства, яка сприймається суспільством в якості доступного і ефективного нормативно забезпеченого інструментарія для досягнення цілей основних фігур, розподілених по класичних сторонах – обвинувачення і захисту – можливе тільки на основі якісних новацій в кримінально-процесуальному праві. В найновіших дослідженнях [10] відзначається, що реформування вітчизняної правової системи ставить перед теорією кримінально-процесуального права завдання пошуку нових методів регулювання процесуальних правовідносин. Непорушність імперативного методу регулювання, яка існувала на початковому етапі судово-правової реформи, змінюється розумінням необхідності залучення інших моделей правових режимів в кримінально-процесуальному праві. Концептуальне бачення перспектив розвитку методів кримінально-процесуального права запропоновано у вітчизняній науці Л. М. Лобойко. Мова іде про нове для вітчизняної процесуальної галузі права явище – змагальний метод кримінально-процесуального регулювання. Сутність даного методу полягає в тому, що вплив сторін в кримінальному процесі одна на одну забезпечується незалежним арбітром – судом, який, в свою чергу наділений процесуальними можливостями стримувати активність сторін,

пов'язану з порушенням закону, а також не допускати створення умов, які погіршують процесуально-правове становище іншої сторони. Ключова структурна характеристика змагального методу регулювання – належить виключно суду здатність транслювати і ретранслювати процесуальні і матеріально-правові інтереси сторін, нормативно забезпечена відповідними повноваженнями суду. Всі інші положення, які складають зміст змагального методу, – це конкретизація названого центрального елементу. Л. М. Лобойко відносить до них наступні: перше – судова компетенція в питанні про дозвіл застосування примусових заходів до обвинуваченого (підозрюваного); друге – дозвіл судом клопотань сторін; третє – недопустимість вирішення судом спірних питань між сторонами за власною ініціативою; четверте – судовий контроль за дотриманням органами кримінального переслідування законності при виконанні окремих процедур; п'яте – судовий контроль за дотриманням законності і обґрунтованості процесуальних рішень, які визначають "долю" кримінальної справи (рух розгляду справи); шосте – судова компетенція в питаннях про надання дозволу на проведення окремих процесуальних дій, пов'язаних з істотним обмеженням конституційних прав громадян – учасників судочинства [10, с. 304-305].

Функціональна складова змагального методу "розподілена" в наступних положеннях: перед усім – це реалізація в кримінальному судочинстві принципу змагальності; далі – нейтралізація надмірної активності сторін, її нормування в інтересах публічного і приватного характеру; потім – забезпечення процесуального паритету між сторонами, недопущення "перекосу" в процесуальній змагальності учасників сторін; крім того – процесуально-правова інтеграція цілей і задач, які переслідуються сторонами, в мету і задачі кримінального процесу; врешті – обмеження повноважень сторін [10, с. 304].

Зрозуміло, що питання про процесуально-правові засоби

забезпечення правової захищеності в сфері кримінального правосуддя досить широке. Розмаїття самого юридичного інструментарію, як видається, виключає можливість формування вичерпного переліку кримінально-процесуальних засобів. Тому відповідна проблематика складає самостійний предмет наукового аналізу. Крім того, правозахисний інструментарій в Україні знаходиться в стадії становлення, частково з причини законодавця, частково внаслідок розрізненості наукових досліджень в цьому напрямку. Окремі роботи дисертаційного і монографічного рівня розкривають проблемні питання тільки з деяких аспектів. Думаємо, що наукові пошуки в сфері правозахисної діяльності держави і громадян в кримінальному судочинстві – завдання актуальне, а у своїй деталізації – перспективне. Витребуваність наукового продукту – питання часу, яке буде ставитися і вирішуватися з оновленням нормативно-правової бази правозабезпечуючого і правозахисного характеру, розвитку наукового і професійного правосвідомлення правозастосовувача в сфері публічних правовідносин.

Список використаних джерел

1. Актуальные проблемы философии права ("круглый стол") // Юридический вестник. – 2006. – №1. – С.149.
2. Фатхутдінов В. Г. Правоохоронна діяльність: природа, сутність, гуманізм (теоретико-правові та методологічні аспекти): Дис...канд. юрид. наук: 12.00.01 / В. Г. Фатхутдінов ; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К., 2006. – 223 с..
3. Наливайко О. І. Теоретико-правові проблеми захисту прав людини: Дис...канд. юрид. наук: 12.00.01 / О. І. Наливайко ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2002.– 178 с.
4. Див.: Фомин А. А. Юридическая безопасность – особая разновидность социальной безопасности: понятие и общая характеристика

/ А. А. Фомин // Государство и право. – 2006. – №2. – С. 72-80.

5. Жаровська І. М. Доступність права: теоретико-правові проблеми: Дис...канд. юрид. наук: 12.00.01 / І. М. Жаровська ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2005. – 204 с.

6. Пашук Т. І. Право людини на ефективний державний захист її прав та свобод: Дис...канд. юрид. наук: 12.00.01 / Т. І. Пашук ; Львівський національний університет ім. І. Франка. – Львів, 2006. – 210 с.

7. Михайловская И. Б. Социальное назначение уголовной юстиции и цель уголовного процесса / И. Б. Михайловская // Государство и право. – 2005. – №5. – С.111-118.

8. Элькинд П. С. Цели и средства их достижения в советском уголовно-процессуальном праве / П. С. Элькинд. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1976. – 143 с.

9. Смирнов А. В. Модели уголовного процесса / А. В. Смирнов.– СПб., 2000.– 224 с.

10. Див.: Лобойко Л. М. Методи кримінально-процесуального права: Монографія / Л. М. Лобойко ; Дніпропетровський держ. ун-т внутрішніх справ. – Дніпропетровськ: Видавництво Дніпропетровського ДУВС, 2006. – 352 с.

Гурджі Ю. О.

Забезпечення правової захищеності особи в кримінальному процесі: питання теорії і методології

У статті розглядаються теоретичні та методологічні питання захисту прав особи в кримінальному процесі

Ключові слова: соціальна сутність кримінального правосуддя, концепція кримінального судочинства, правова захищеність,

процесуально-правові засоби, постзмагальний процес, правосвідомлення, кримінально-процесуальна наука

Гурджи Ю. А.

Обеспечение правовой защищенности лица в криминальном процессе: вопросы теории и методологии

В статье рассматриваются теоретические и методологические вопросы защиты прав личности в уголовном процессе

Ключевые слова: социальная сущность уголовного правосудия, концепция уголовного судопроизводства, правовая защищенность, процессуально-правовые средства, постсостязательный процесс, правоосознание, уголовно-процесуальная наука

Hurdzhi Yu. O.

Ensuring of the legal protection of a person in a criminal process: the questions of theory and methodology

The theoretical and methodological questions of human rights protection in a criminal process are examined in the article

Key words: social nature of criminal justice, conception of the criminal procedure, legal protection, procedural facilities of law, post-controversial procedure, legal conscience, science of the criminal procedure